Едва когато корабът “Неарода” се отдели от пристана и започна да пори с носа си гребените на разпенените вълни, забелязах, че на него няма нито една жена. В пристанището имаше много от тях. Старици в черно, с бохчи и дамаджани с вино и зехтин, се разминаваха със затлъстели севернячки с предизвикателно разголени гърди, и със загорели на слънце нимфетки с гъвкави голи ръце.

Не видях никого и на пустата пясъчна ивица под възвишенията и стръмните скали, когато навлязохме във водите на православието, които започват на две мили от пристанищното градче, непосредствено зад каменната стена, която отделя светското от святото.

Често в живота съм бил на чисто мъжки места – в казармата, на фронта, но там винаги се намира и по някоя случайно попаднала там жена – лавкаджийка, овчарка, куриерка от щаба или медицинска сестра; никога досега не бях пътувал с кораб и да не се развее нечия рокля или да не отекне женски смях. Това беше някакъв мълчалив мъжки кораб, пълен с калугери, аргати и поклонници. Монасите носеха различни раса и калимявки – от сиви, с цвят на гълъбова перушина, през тъмносини до напълно черни. Някои приличаха на библейски пастири с тези прашни и износени одежди. В ръцете си някои държаха дълги чворести тояги, с които да се пазят от кучета и змии, а други носеха тъмни очила *рей-бен* и на гърдите си кръстове, украсени със скъпоценни камъни. Различаваха се езиците и багажът им. Тук се смесва гръцки с руски, арменски с български и румънски. Едни до други до краката им лежаха кози торби, дисаги и куфари *самсонайт*... А навсякъде по палубата владее тишина; само по някоя полугласно изречена фраза, сякаш бяхме

навлезли във омагьосани води, където всяка погрешна дума може да прогони светостта. Дори и туристите бяха тихи, и сами се чувстваха почти неудобно заради прекалено шумното свистене на техните камери.

Плавахме към свят без жени. Последната, чийто крак беше стъпил в Света гора, в Хилендар, през 1347 година, била Елена, жената на цар Душан Силни, а и заради това, че (скривайки се от чумата) довел и нея в това мъжко светилище, този владетел на Сърбите и Гърците, казват, изобщо не бил провъзгласен за светец.

Мълчахме, отивайки на гости на вечността.

Света гора се намира на полуостров Атон, зад каменния пръстен на последния от трите пръста на осакатената ръка на някакъв античен гигант, който се опитал да докосне слънцето и потопил опърлената си ръка в Егейско море, за да я охлади. Уплашени от края на света, който бил предричан в Европа през хилядната година, в този суров и пуст край първи се заселили анахоретите – пустинници и отшелници, за да могат да се молят на спокойствие и така още повече се доближили до Бога и се спасили. Обявеният край на света не дошъл през тази последна година от първото хилядолетие, но идва всеки ден за онези, които умират и завинаги го напускат. Какво друго е краят на света, ако не неговото пропадане в безкрайното небитие, тъмнина и мъртва тишина? И днес, през 1996 година, преди края на второто хилядолетие, отново се разпространяват слухове за края на цивилизацията, който щял да дойде през 2000 година. Не е ли отново време за молитви в Света гора?

В старите писмени паметници е останало отбелязано, че през 845 година, през време на царуването на византийската императрица Теодора, тук живеели около двайсет хиляди калугери в петдесет и шест манастира и че се занима-

вали с иконопис. Днес те са около хиляда и петстотин, а само двайсет манастира не са изоставени, сред които е четвъртият по големина – Хилендар, в който се молят седемнайсет монаха.

Дванайсети член на “Типикона на свети Сава” гласи, че манастирът е “свободен от всички тук владици и не е под ничие управление – нито царско, нито църковно...”